

A Családműhely program módszertára

A kiadványt a Csillagpor Alapítvány megbízásából a
VE-GA Gyermek és Ifjúsági Szövetség készítette.

A kiadvány a Csillagpor Alapítvány *Családműhely - a családossá válásból fakadó életviteli problémák kezelése és megelőzése* című programja keretében jelent meg.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósult meg.

Pályázat: TÁMOP-5.2.5-08/1 Gyermekek és fiatalok integrációs programjai
Projektidőszak: 2009. január 1. – 2010. december 31.
Támogatás: 15.879.897 Ft.

Írta: M. Tóth Andrea

Az elkészítésben közreműködtek:

Burai István Ifjúsági Tanulókör-vezető

Koromné Seri Anikó ifjúságsegítő szakértő

Korom Pál közösségfejlesztő szakértő

dr. Lázárné Bartha Ildikó Életmód Műhely-vezető

dr. Majár János Ifjúsági Tanulókör-segítő

Vereczkei-Szabó Nikoletta Családi Klub-vezető

Veresné Péter Judit szakmai vezető

A kiadványban látható fotók a Családműhely program során készültek.

Szöveggondozás: Péter Petra

Nyomdai előkészítés: Spektrum Stúdió

Kiadja a Csillagpor Alapítvány

5000 Szolnok, Tóth Ferenc utca 2.

www.csillagporalapitvany.hu

Szolnok, 2010.

ISBN 978-963-89105-2-3

Szerzői jogok

A kiadványban megjelenő írások előzetes írásbeli hozzájárulás nélkül közölhetők a forrás megnevezésével. Az írások közlésére a „Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd!” licenc érvényes.

Tartalom

A Csillagpor Alapítványról röviden	4
1. A Családműhely program előzményei, indíttatása.....	5
1.1. A fiatalok kapcsolatrendszere.....	5
1.2. A családalapítással, a gyermekneveléssel járó élethelyzet-változás	6
1.3. A program személyes indíttatása	6
2. A Családműhely program célkitűzései	8
2.1. A családi életre való közvetett felkészítés	8
2.2. A fiatalok indirekt nevelése, mintaadás	9
3. A Családműhely program résztvevői.....	10
3.1. Igényfelmérés a célcsoport körében.....	10
3.2. Kapcsolatfelvétel a célcsoporttal	11
3.3. A program megvalósítóinak kiválasztása.....	12
3.4. A programban közreműködők képzése	13
4. A Családműhely program elemei.....	14
4.1. Családi Klub	14
4.2. Életmód Műhely.....	17
4.3. Ifjúsági Tanulókör	20
4.4. Családi Hétvége.....	22
5. Ifjúsági közösségek alakulása	24
6. Az önkéntesség	26
6.1. Fiataloknak szóló Önkéntes Program.....	26
6.2. Felnőtt Önkéntes Program	28
6.3. Programzáró együttműködés.....	28
7. Tapasztalatok, tanulságok	30
7.1. A helyi felsőoktatás szerkezetének célcsoportra gyakorolt hatása.....	30
7.2. A korhatáron túliak bevonása a programba	30
7.3. Állandó törődést igénylő kiskamasz közösség	31
7.4. Igény a sokszínű önkéntes munkára.....	32
7.5. A saját helyszín hiánya	33
8. Eredmények és azok jövőbeni fenntarthatósága.....	34
Zárszó	36

A Csillagpor Alapítványról röviden

A Csillagpor Alapítványt 2005 tavaszán a 30 éves múlttal bíró VE-GA Gyermek és Ifjúsági Szövetség¹ vezetői alapították Szolnokon. Az egy évtizeden át a VE-GA égisze alatt működő szolnoki csoportok ifjúságsegítő és közösségfejlesztő tevékenységei kaptak ezzel hivatalos, szervezeti háttérrel.

Az alapítvány tevékenységeinek a fókuszában Jász-Nagykun-Szolnok megye, ezen belül kiemelten Szolnok város ifjúsági közéletének fejlesztése áll.

A legfontosabb cél, hogy felébressze a fiatalokban a közösségek létrehozásának és a közösségekhez való tartozásnak az igényét. Az alapítvány olyan ismeretek, képességek, kompetenciák megszerzésében segíti a fiatalokat, amelyek birtokában működtetni tudják a közösségeiket, azokban saját és társaik boldogulását elősegítve ténykednek. Mindezeket nem felülről jövő, kész sémák szerint teszik, hanem saját igényeikből, ötleteikből, céljaikból merítkezve alakítják, formálják egyénivé az ismert módszereket.

Az alapítvány szakemberei mentorokként folyamatosan segítik őket ebbéli tevékenységükben. S abban, hogy céljaik elérése által kezdeményezni tudó, aktív felnőttekké váljanak, és mind a munkájukban, mind a társas kapcsolataikban, mind a családjukban sikeres, boldog életet éljenek.

Jelen kiadványban a Családműhely program két éve alatt alkalmazott módszereket mutatjuk be, amelyek segítségével az alapítvány hozzájárult a 12 és 30 év közötti fiatalok

Fontosak az ünnepek

A kép készítésének helye és ideje: Családi Hétfége 2010. május

családi életre való felkészítéséhez, a családdosszává válásból fakadó életviteli problémák kezeléséhez és megelőzéséhez. Végül számba vesszük a program tanulságait, és olyan ötleteket, javaslatokat is megfogalmazzunk, melyek a projekt megvalósítása során merültek fel.

¹ A Véga csillagról elnevezett VE-GA Gyermek és Ifjúsági Szövetség 1978-ban alakult meg Szentesen középiskolás fiatalokból. A VE-GA Szövetség a gyermekek és a fiatalok érdekvédelmi, kulturális, szociális és önszervező szerveződése. A szövetségről bővebb információk a www.ve-ga.hu honlapon található.

1. A Családműhely program előzményei, indíttatása

A Csillagpor Alapítvány tagjainak tudományos igényű rálátása van az ifjúság, ezen belül is a szolnoki ifjúság helyzetére. A Családműhely program megvalósítóinak jelentős hányada az 1990-es évek közepétől tagja a VE-GA Gyermekek és Ifjúsági Szövetségnek, ahol önkéntesként már tizenéves koruktól ifjúságsegítői és közösségfejlesztői feladatot láttak el. A Csillagpor Alapítvány önkéntesei 2005-ben részt vettek a Szolnok városi ifjúsági koncepció és az azt megelőző szociológiai kutatás és közösségi felmérés elkészítésében.

A kutatás a városban élő 12 és 30 év közötti korosztály életminőségével, élethelyzetével foglalkozott.

1.1. A fiatalok kapcsolatrendszere

A felmérés során megállapították, hogy a szolnoki fiatalok nem formális közösségei kis számban vannak jelen a városban, hatásuk nem jelentős, nem alkotnak olyan érzékelhető fiatalos közösségi hálót, mint ami néhány más megyeszékhelyre jellemző. Formális közösségekbe alapvetően iskolai alapokon tartoznak, **kevés fiatal tagja valamilyen civil szervezetnek**. A szolnoki fiatalok 35 százaléka csatlakozott valamilyen formális szervezethez (legkedveltebbek a sportegyesületek), 39 százalékuk viszont nem tartozik egyetlen formális vagy informális csoporthoz sem.

A fiatalok szabadidős tevékenység-szerkezetének meghatározó összetevője az informális baráti együttlét. A szabadidős helyszínek közül pedig – az előbbiből következően – meghatározóak a különböző „beszéd-cselekvési helyszínek”, azaz a különböző vendéglátó helyiségek.

A fiatalok érzelmi életében a legnagyobb szerepet az édesanyák és a barátok játsszák, ez derült ki a kutatásból.

A szolnoki fiatalok társas kapcsolatai alapvetően az iskolára koncentrálnak. Nem igazán vannak olyan lakóhelyi vagy más alapon szerveződő baráti körök, amelyekben a közösség megtartó ereje jelentős lenne. A középiskolából kikerülve a máshol továbbtanuló fiatalok kötődései a távolság miatt meglazulnak. De a helyben továbbtanuló fiatalok jelentős részének a kapcsolatrendszere is átalakul, mert a város nem tudja a főiskolát és a főiskolások jelenlétét kellő súllyal integrálni a város közéletébe.

A tovább nem tanuló fiatalok helyzete a legnehezebb, súlyos veszteségként élék meg az iskolai alapokon szerveződő kapcsolataik leépülését. Ha találnak munkát, akkor a munkahelyi közösség valamelyest pótolni tudja a mindennapi interakciókat, ám a munkanélküliek kapcsolati hálójá alig néhány százból áll.

Ugyanakkor **minden élethelyzet-változásban benne van a lehetősége a sors-társak közötti új kötődések kialakulásának** és az életük más, tartalmasabb síkon való folytatásának. Közös szabadidő-eltöltésnek, továbbtanulásnak, munkának, család-alapításnak. A Családműhely program lehetőséget ad, helyet és szakmai segítséget kínál új közösségek létrejöttéhez. Erről a későbbi fejezetekben részletesen írunk.

1.2. A családalapítással, a gyermeknevelésseljáró élethelyzet-változás

A családalapítással, a gyermek születésekor felbomlik az addigi szokásrend, amit a társadalmi kötelezettségek (iskola, munkahely, egyéb társadalmi kötelezettségek és vállalások) szinte észrevétlenül tereltek határozott napirendbe. **A fiatal szülők** ismeretlen szerepbe és helyzetbe kerülnek, ahol a **legfőbb feladatuk egy új, biztonságos otthon,** egy saját szokásrend **megteremtése.** A gyermekével gyeden, gyesen lévő szülő (általában az édesanya) belülről, a saját lelkéből kezdi építeni ezt az otthont, míg a másik szülő (általában az édesapa) kívülről: házat épít, anyagi biztonságot teremt. A cél ezt a kettőt összhangba hozni, egymásra hangolni, hogy a kétfelől induló építkezés egy boldog családban érjen össze.

Ez nem könnyű, sőt, talán a legnehezebb, legfelelősségteljesebb feladatok egyike, amire az ember élete során vállalkozik. Rengeteg a buktató, könnyen kibillenhet az egyensúly. Ha az egyik fél igényei sorozatban háttérbe szorulnak, a családi élettér megváltozik, a benne élők nem érzik, nem érezhetik jól magukat. Veszélybe kerül a harmónia, a boldogság, a család.

Márpedig **a szülők nem engedhetik meg maguknak, hogy sokat legyenek boldogtalanok, mert gyermekeik ezt képezik le maguknak,** ez épül be a lelkükbe, mint követendő minta.

Nemcsak a család, hanem az egész társadalom létkérdése, hogy sikerül-e a belső, családi szokásrend kialakítása, a harmónia megteremtése, boldogságra esélyes gyermekek nevelése.

Sokat jelent, ha a fiatal szülők nem maradnak egyedül az ezzel kapcsolatos gondjaikkal, fogódzót ad, ha szövetkezhetnek más, hasonló helyzetben lévő édesanyákkal, édesapákkal. A Családműhely program ehhez kínál teret, szakembereket, társakat. A későbbi fejezetekben erről részletesen írunk.

1.3. A program személyes indíttatása

A szolnoki fiatalok családi életre való felkészítése intézményi keretek között nem megoldott. Az iskolában nagyon kevés szó esik minderről, más intézmények, szervezetek pedig nem igazán fókuszálnak erre a területre. A régen általános, több generációt magukba ölelő **nagycsaládok mára szinte teljesen eltűntek,** s magukkal rántották a mélybe az idősebb nemzedéktől észrevétlenül megszerezhető tapasztalatokat, és azt a kapcsolati hálót, ami egy ilyen nagycsaládot egybeszótt, megóvva tagjait az elmagányosodástól.

Minimálisra szűkült így az a tér, ahol a fiatal leképezheti a családi lét kontúrjait. A családi életre való felkészítés a nagycsaládon belüli mintaadás és mintabefogadás helyett nagyrészt külső feladattá vált. Mindennek felismerése már megtörtént, a szakemberek egyetértenek abban, hogy a **magyar társadalom egyre égetőbb problémája, bajainak forrása a családi életre való felkészítés, felkészülés hiánya.** Jelenleg mégis igen ritka, aki a családi életre való felkészítés küldetését felvállalja, módszereit kidolgozza. A Csillagpor Alapítvány Családműhely programja hiánypótló ezen a téren.

A Családműhely program létrejöttét nemcsak a szociológiai kutatások és tények **motiválták**, hanem a **személyes indíttatás** is. A Csillagpor Alapítvány kuratóriumi tagjai egy év leforgása alatt valamennyien szülőkké váltak, és az alapítvány önkéntesei körében is többségbe kerültek a kisgyermeket nevelők. Ez a személyes tapasztalat újjáépítette ennek az emberi körnek a kapcsolatait a szülői, családi szerepek mentén is. A közös programok, beszélgetések során kiderült, hogy sokan egyedül maradtak a családi élet problémáinak a kezelésében, és sok szempontból is felkészületlennek tartják magukat erre a gyökeresen új társadalmi szerepre. Szükségét érezték annak, hogy értékeljék a ki-ki által megtapasztaltakat, és közösen alakítsanak ki megoldási stratégiát. Ebből a közös gondolkodásból született meg a projekt ötlete és terve.

Fontos a közös gondolkodás

A kép készítésének helye és ideje: Családi Hétvége 2010. május

2. A Családműhely program célkitűzései

Az ifjúságpolitika terén szerzett több évtizedes tapasztalat, a Szolnok város ifjúsági koncepciójának megalkotásához kötődő szociológiai kutatások és megállapított hiányosságok, valamint az alapítvány tagjainak, önkénteseinek személyes indíttatása nyomán a következő célok fogalmazódtak meg a Családműhely program által felkarolt **12 és 30 év közötti fiatalokkal** kapcsolatban.

A program egyik fő célja a gyermeket nevelő, gyermeket váró, gyermekáldásra készülő **fiatalok családi életre való felkészítése indirekt módon**, valamint **társas kapcsolataik bővítése, közösségi, közéleti részvételük fejlesztése és életpálya-tervezésük tudatosságának az erősítése.**

A családi életre való felkészítés mellett a projekt **másik fő célkitűzése** a segítő szakmák iránt érdeklődő **fiatalok pályaválasztásának a segítése, életpálya-tervezésük tudatosságának erősítése, társas kapcsolataik bővítése, közösségi, közéleti részvételük fejlesztése, a családi életre és az ezzel járó élethelyzet-változásra való felkészítésük.**

Fontos a közös játék

A kép készítésének helye és ideje: Családi Klub 2009. december

2.1. A családi életre való közvetett felkészítés

A fiatalok indirekt módon történő családi életre nevelésének egyik leghatékonyabb módja, ha fiatalok látnak maguk körül más **családmódelleket** is, lehetőleg többfélét is, amelyek különböznek attól, amiben felnőttek, és különböznek az általuk alapított családtól is.

Ennek hozadékaként nagyobb lesz a tudatos vagy tudattalan mintatárunk, amihez nyúlhatnak, ha saját családot alapítanak, vagy ha problémáik támadnak a családi életükben. Az indirekt módon történő nevelés másik fontos összetevője, ha fiatalok megismernek olyan kisgyermekes anyákat, **akik a munkát és a magánéletet össze tudják egyeztetni.** S megtapasztalják azokat a módokat, praktikákat, amelyeknek a segítségével elérhető mindez.

A fiatalok később, amikor gondjuk akad a munkájuk és a magánéletük összeegyeztetésében, segítségként elő tudják hívni ezeket a mintákat.

A harmadik lényeges összetevő, hogy a fiatalok lássanak maguk körül olyan szervezeti, munkahelyi, közösségi modelleket, ahol a munka és magánélet nem gátjai, sokkal inkább segítők egymásnak. Fontos, hogy a fiatalok találkozzanak valóban **családbarát munkahelyi, szervezeti, közösségi megoldásokkal**.

Később, ha ezekből a fiatalokból munkahelyi vezetők, munkáltatók válnak, lesznek olyan személyes tapasztalataik, amelyek valódi családbarát munkahelyek kialakítására ösztönözi őket.

2.2. A fiatalok indirekt nevelése, mintaadás

A program egyik fő célja, hogy a fiatalok lássanak maguk körül olyan felnőtteket, akik közösségekben dolgoznak, akiknek fontosak a **közösségi értékek**, akiknek fontos az **emberi kapcsolataik tudatos ápolása**.

Ennek későbbi eredménye az lehet, hogy az fiatalok számára is lényegessé válnak a közösségi értékek, szívesen vesznek részt közösségi programokban, motiváltak lesznek saját közösségeik kialakításában, gondozzák emberi kapcsolataikat. S teszik mindezt akkor is, amikor már ők is családossá válnak.

Lényeges, hogy a fiatalok kapcsolatba kerüljenek olyan családokkal, akik közösségbe képesek szerveződni, **családokból álló hálózatokat hoznak létre**.

Ha a fiatalok megtapasztalják ennek a közegnek a pozitívumait, a családalapítást követően természetes lesz számukra a más családokkal való kapcsolat tudatos ápolása, és talán nem magányosodnak el sem egyénként, sem családokként.

Fontos, hogy a fiatalok megismerjenek olyan felnőtteket és családokat, akiknek az életvitele egészségesebb az átlagnál, akiknek nem a „fogyasztás” az elsődleges céljuk. Akik környezettudatosan próbálnak élni, akik nem csak vásárolnak, hanem gyakorta maguk készítenek ajándékokat, stb. Ezt összefoglalóan nevezhetjük **fenntartható életvitelnek** is.

Ennek hozadéka az lehet, hogy a fiatalok is környezettudatosabban, fenntarthatóbban próbálnak élni, és a családalapítást követően is fontosak maradnak számukra ezek az értékek, melyeket alkalmazni is tudnak majd.

Végül, de nem utolsó sorban a program küldetése, hogy a fiatalok találkozzanak olyan felnőttekkel, akik a családjuk és a munkájuk mellett **önkéntes munkát** is végeznek.

Így jó eséllyel a fiatalok is szívesen vállalnak önkéntes feladatokat, és remélhetőleg a családalapítást követően is fontos marad ez számukra.

A célok megvalósításának kulcskérdése a **mintaadó felnőtt közeg** kialakítása, erről a következő fejezetben részletesen is szó lesz.

3. A Családműhely program résztvevői

A program **célcsoportja** egyrészt **12 és 30 év közötti segítői attitűddel rendelkező ifjak**, másrészt **30 év alatti kisgyermekes, várandós, illetve családalapítást tervező fiatalok**.

A Családműhely programban résztvevő fiatalok csoportja differenciált. Jól elkülöníthető öt csoportjuk, melyeknek különböző az igény- és problémavilága, élethelyzete. Ezek a következők:

1. 12 évnél idősebb általános iskolások, akik tele vannak életvidámsággal, gyermeki attitűdökkel, emiatt elméleti műhelymunkába nehezebben vonhatók be, figyelmük rövidebb időre köthető le. Igénylik a személyre szóló törődést, a mozgalmas klubjellegű foglalkozásokat, a társas együttléteket, a kötetlen beszélgetéseket.

2. Középiskolások, kamaszattitűdökkel. Szomjazzák az értelmes tevékenységet, a „nagy” tetteket, igénylik egymás közelebbi, mélyebb megismerését. Az elméleti műhelymunkákra fogékonyabbak, de alapvetően őket is az emberi kapcsolatok, kötődések motiválják.

3. Főiskolások, egyetemisták: ez a korosztály, illetve ezen élethelyzetű fiatalok nehezen tarthatók meg a programban a továbbtanulással járó többletterhek, az ezzel járó megváltozott élethelyzet, valamint a földrajzi távolság miatt.

4. Fiatal diplomás pályakezdők, akik az egzsztenciateremtéssel vannak elsősorban elfoglalva. Ugyanakkor több ilyen élethelyzetű fiatal is fantáziát lát a programban, hiszen ez számukra szakmai tapasztalatot jelent. Az ő bevonásukra, az aktivitásuk kibontakoztatására jó megoldás, ha ifjúságsegítőként is bekapcsolódnak a program megvalósításába.

5. 30 év alatti fiatal kisgyermekes szülők: az egészen kicsi babák szülei is részt vesznek a foglalkozásokon, és ahogy a gyerekek cseperednek, úgy egyre inkább bekapcsolódnak nem csak a programokba, hanem egyes programelemek működtetésébe is.

A projekt célcsoportját anyagi helyzetüket tekintve a közepes és alacsony jövedelmi helyzetűek adták. A program megszólította a hátrányos helyzetűeket, a romákat, a fiatal és várandós szülőket, egyedülálló várandósokat és szülőket, az egyszerűs családban, alacsony életszínvonalon élőket, az alacsony jövedelemmel rendelkezőket, a szociális juttatások rendszerétől függőket, a hosszútávon munkanélküliséggel, szegénységgel veszélyeztetetteket. Mindazokat, akik pénzügyi problémákkal küzdenek, tanulási nehézségeik vannak, rosszul tanulnak, alacsony képzettségűek. Az alapítvány szakmai stábjában nem rendelkezik olyan speciális kompetenciákkal, amely lehetővé tette volna az ennél is rosszabb helyzetben lévők, a leghátrányosabb helyzetű csoportok bevonását.

3.1. Igényfelmérés a célcsoport körében

A Csillagpor Alapítvány munkatársai 2008 nyarán szükségletfelmérést végeztek a potenciális célcsoport körében. Három fókuszcsoporthoz interjúkat készítettek 50 fővel. A megkér-

dezetek között voltak az alapítvány önkéntesei, fiataljai valamint a partnerszervezeteik családos és segítő fiataljai. Elektronikus úton 90 főt szólítottak meg a saját és partnerszervezeteik levelezőlistájáról. Internetes közösségi portálon 800 főtől kértek véleményeket. Több mint 100 személytől, szervezettől érkezett kb. 250 javaslat. A javaslatokból egy kínálati listát állítottak össze, amelyből a résztvevőkkel közösen alakították ki a program foglalkozásainak későbbi tematikáját.

A szükségletfelmérés szerint a legnagyobb probléma, hogy a családos fiatalok társadalmi kapcsolatai beszűkülnek, egyedül maradnak a családi és életviteli problémáikkal. Hiányzik az intézményrendszer, ami a változásra felkészítené őket.

A felmérés eredményei három nagyobb csoportba sorolhatók: a feldolgozandó témák szempontjából a **CSALÁDDAL** és az **ÉLETMÓDDAL** kapcsolatos kérdések fogalmazódtak meg, a feldolgozás módjára vonatkozóan pedig **KÖZÖSSÉGI** formák iránti igények jelentek meg.

Erre a három pillérre épült a program.

3.2. Kapcsolatfelvétel a célcsoporttal

Az alapítvány munkatársai a célcsoportot egyrészt **saját személyes kapcsolataikon keresztül** szólították meg, másrészt a **partnereik által**.

A folyamat minél gördülékenyebbé tétele érdekében az alapítvány **ágazatközi együttműködések** között nemcsak a projekt indulásának időszakára, hanem teljes időtartamára vonatkozóan a következő partnerekkel: az Észak-alföldi Regionális Munkaügyi Központtal, a Szolnok Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Humán Igazgatóságával, az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ) Szolnoki Kistérségi Intézetével és a Szolnoki Kistérségi Többcélú Társulása Humán Szolgáltató Központtal.

A családos fiatalokat a következőképpen mozgósították: az ÁNTSZ segítségével a védőnői hálózat által, az önkormányzat közreműködésével a családsegítő és gyermekjóléti szolgálaton keresztül, valamint a munkaügyi központ segítségével a szolnoki kirendeltség közreműködésével.

A segítő fiatalok mozgósításához szintén az önkormányzat nyújtott segítséget, az iskolák és az ifjúsági diákönkormányzatok által. A partner civil szervezetek tagjai is szerepet vállaltak a célcsoport tagjainak toborzásában.

Később a fiatalok egymást értesítették a programról. Miközben beszámoltak társaiknak személyes tapasztalataikról, felkeltették a többiek érdeklődését is a projekt iránt. Az alapítvány közösségébe kerülőknek viszonylag hamar kialakult a „csillagporos” identitásuk, ami belső összetartó erőt adott, és kifelé vonzóvá tette az alapítványt mások számára.

A lelkesedéssel átszőtt, spontán élménybeszámolónál nincsen átütőbb érv, általános tapasztalat, hogy az új tagok toborzása a **személyes ismertség által** volt a **leghatékonyabb**.

A célcsoport minél szélesebb körű elérésében jelentős szerepet játszott a **média** is. A projekt indulásakor a programmal kapcsolatban hirdetések, közérdekű információk jelentek meg különböző médiumokban, az írott és az elektronikus sajtóban is. Az alapítvány munkatársai minden lehetséges fórumon népszerűsítették a Családműhely programot. A közösségi, kisebb példányszámú nyomtatott kiadványoktól kezdve a Szolnokon sugárzó rádióadókon és helyi, körzeti televízióadókon át a megyei napilapig számtalan helyen jelentek meg anyagok a programról. Az alapítvány vezetői a nagyobb hatékonyság érdekében rendszeresen (az első időszakban hetenként) jelentettek meg információkat a Családműhely programról. A projekt célcsoporttal való megismertetésének érdekében az internet kínálta lehetőségeket is kihasználták. Az alapítvány újonnan induló honlapján² részletes, naprakész információ fogadta az érdeklődőket. A megyei napilap internetes oldalán is helyet kaptak a Családműhely programmal kapcsolatos hírek. A programról igényes, fotókkal illusztrált szórólapok is készültek, amelyeket olyan helyeken, rendezvényen raktak ki és osztották az alapítvány munkatársai, ahol a célcsoport tagjai megfordultak.

Már ekkor, a program kezdetén egyértelművé vált, hogy a nyilvánosságteremtés és annak hatékonysága rendkívül lényeges nem csak a projekt indításakor, hanem annak teljes időtartama alatt. Ennek fontos eszköze a sajtó munkatársaival való rendszeres kapcsolattartás.

3.3. A program megvalósítóiinak a kiválasztása

A projekt sikerességének egyik záloga a megvalósítók gondos, szakszerű kiválasztása. Ez alatt nem csak a megfelelő szakmai felkészültség és gyakorlati tapasztalatok értenődők, hanem az is, hogy a projektet megvalósítók emberi tulajdonságai is mintaadásra alkalmasak legyenek. Lehetőleg ne csak egyenként, hanem egymással és a résztvevőkkel közösséget alkotva is. Nagyban megkönnyítette és meggyorsította ezt a folyamatot, hogy **a Családműhely program megvalósítóiinak élethelyzete nagy hasonlóságot mutatott a célcsoportéval**. A szakemberek zömmel olyan fiatal kisgyermekes szülők voltak, akik saját életük egyes bajos dolgait is megosztották a résztvevőkkel. Így sokkal emberközelebbi tartalmakkal töltődtek meg a programelemek.

A projekt örömteli hozadéka, hogy **a résztvevők, a megvalósítók és az önkéntesek közösen kovácsolódtak össze, együtt értek közösséggé**. Ezt természetesen nem úgy kell elképzelni, hogy egy nagy közös csapat alakult ki, akik minden alkalommal nagy számban gyűltek össze. Ennek a teljes körnek a létszáma meghaladta azt a 20-25 fős felső határt, ami fölött már általában több kisebb közösség szerveződik, és ezek hálózata alakul ki. A Családműhely program esetén is így történt.

Visszatérve a programot megvalósítók szakmai kiválasztására. A projekt vezetőjének viszonylag könnyű dolga volt, hiszen a Csillagpor Alapítvány tisztségviselői és önkéntesei között van szociológus, szociálpolitikus, ifjúsági szakértő, ifjúságsegítő, drámapedagógus, szociális munkás, roma származású esélyegyenlőségi tanácsadó, környezetvédelem-

² www.csillagporalapitvany.hu

re szakosodott kertészmérnök, közgazdász és az uniós projektek pénzügyi vezetésében jártas pénzügyi szakember. Azaz adott volt a majd teljes spektrumot lefedő megvalósítói kör, akiket nem egy esetben több évtizedes, az ifjúság körében végzett önkéntes munka, kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolat fűzött össze. A projekt előrehaladtával az önkéntes kör folyamatosan bővült, és ennek köszönhetően újabb és újabb szakmák képviselői (pl.: újságíró) is csatlakoztak a programhoz, tovább gazdagítva, erősítve azt.

3.4. A programban közreműködők képzése

A megvalósítók körében esetenként hiányzó ifjúságsegítő, közösségfejlesztő és egyéb kompetenciákat szemináriumok keretében pótolták.

A megvalósítók műhelymunkában vettek részt, és előadást hallgattak meg az etikáról, a családról, az életmódról, a mindennapi szokásrendszerről, a közösségfejlesztésről, az integrációról. Mindezen témák a Családműhely program fontos alappillérei, a megvalósítóknak és az önkénteseknek szükségük volt arra, hogy az ezekkel kapcsolatos ismereteiket rendszerezzék, bővítsék. A szeminárium résztvevői betekintést nyertek a Családműhely program szakmai hátterét biztosító VE-GA Szövetség életébe, megismerkedhettek a módszereikkel, programjaikkal, eszmét cserélhettek a VE-GA Szövetség tapasztalt szakembereivel, önkénteseivel.

A projektet megvalósítók munkáját szakmai vezető irányította, a program egészét a VE-GA Gyermek és Ifjúsági Szövetség szakmai felügyelői mentorálták.

A megvalósítói kör rendszeres stábüléseken, szupervíziós szemináriumokon vett részt. Egymással és a szakmai felügyelőkkal a program során végig napi kapcsolatban álltak telefonon és interneten keresztül.

Fontos a nyilvánosság

A kép készítésének helye és ideje: Záró rendezvény 2010. december

4. A Családműhely program elemei

A **Családműhely program** a korábban már részletesen tárgyalt szükségletfelmérésben megfogalmazott **három pillérré épült: család, életmód, közösség**. Ezen témakörök köré szerveződött a négy, szorosan egymásra épülő kompetenciafejlesztő modul: a **Családi Klub, az Életmód Műhely, az Ifjúsági Tanulókör és a Családi Hétvégék**. A programokon ingyenes volt a részvétel.

A négy modul eredetileg 62 programelemet tartalmazott, a program során azonban **több mint 80 programelem valósult meg. 48** tizenkét és harminc év közötti gyermeket nevelő és gyermeket váró, valamint a segítő szakmák iránt érdeklődő, családalapítás előtt álló **fiatal vett részt a programban**. A megvalósítók először párhuzamosan kezdtek dolgozni a két célcsoporttal. A program előrehaladása során egyre több közös metszéspontot találtak számukra, míg a program vége felé sikeresen közösséggé kovácsolták őket.

A projekt számukra, a **résztevők** számára nyújtott legtöbbet, ők a **közvetlen haszonélvezők**. A **közvetett haszonélvezők** száma több százra tehető, így a program résztvevőinek a közvetlen **társadalmi környezete, a partnerszervezetek tagjai** és mindazok, **akik bekapcsolódtak a Családi Hétvégék programjaiba**. Ide tartoznak - családjaikat is beleértve - a projekt megvalósítói és önkéntesei is, akik szakmai ismereteikben, tapasztalataikban, emberi kapcsolataikban maguk is sokat gazdagodtak a program két esztendeje alatt.

4.1. Családi Klub

A program ideje alatt kéthetente tartottak Családi Klub foglalkozásokat az eredeti tervek szerint 30, összesen azonban **35 alkalommal**. A kétórás összejöveteleken családalapítás előtt álló és családos fiatalok, gyermekeik és segítő fiatalok vettek részt. A Családi Klub foglalkozásainak szükségletfelmérésre alapozott két fő támpillére a **család** és a **közösség** témaköre volt.

A modul a beszűkült társas kapcsolatok regenerációjára és a közösségi kompetenciák fejlesztésére irányult.

A Családi Klub foglalkozásainak időpontját a kisgyermekes családok napirendjéhez igazították, kéthetente szerdánként délután fél öttől tartották. Ekkora már túl voltak a gyermekek a délutáni alváson, és a munkából hazatérő apuka is el tudott menni az összejövetelekre.

A Családi Klubnak otthont adó helyszínt a résztvevők igényeinek megfelelően kellett kialakítani, otthonossá tenni. A padlóra szőnyegek, babzsákok kerültek, a gyermekeket különféle játékok, könyvek, textilanyagút várta. A terem minden alkalommal újra meg újra be kellett rendezni, mert a Családi Klubnak otthont adó helyiség nem az alapítvány tulajdona, a foglalkozások, mint ahogyan az Ifjúsági Tanulókör és eleinte az Életmód Műhely összejövetelei is a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Civil Szolgáltató Központban zajlottak. A későbbiekben kitérünk arra, hogy a saját klubhelyiség, a saját „vár” hiánya milyen problémákat rejt magában.

4.1.1. Ringató

Visszatérve a Családi Klubhoz: a foglalkozások vonzóvá tételéhez mindenekelőtt találni kellett egy olyan, a célcsoport által **már ismert, állandó programelemet**, amely beinvitálta a klubba és ez által a programba a családos vagy családalapítás előtt álló fiatalokat. Ez a program az országSZerte, így Szolnokon is közkedvelt Ringató³ foglalkozás volt. A Ringatót Hodos Szilvia népzene-tanár tartotta. **A szülők és gyermekeik együtt, egymás öröme-re tanultak-játszottak ölbeli játékokat**, mondókákat, gyermekdalokat. Mindez segítette őket abban, hogy akár egy nehéz, síró nap után is **egymásra hangolódjanak**, egymásra figyelve, együtt élvezzék a zenét, a mozgást, más anyukák és gyermekek társaságát. A résztvevők többen is beszámoltak arról, hogy egy-két alkalom után a gyerekek otthon is skandálták a mondókákat, bevonva a tevékenységbe a másik szülőt, sőt a nagyobb testvéreket, nagyszülőket is. Akadt olyan gyermek, aki, ha valamilyen bánat érte, megnyugvasként a Ringatón megszeretett dalok egyikét énekelte el édesanyjával.

A klubfoglalkozásokon az ölbeli játékok után a népzene-tanár a **népszokásokról** mesélt, arról, hogy mit jelentenek ma számunkra ezek a hagyományok, mit tanulhatunk elődeinktől, hogyan építhetjük be ezt a tudást és tapasztalatot a mindennapjainkba. A hagyományaink, az ünnepeink fogódzót jelentenek számunkra, fontos, hogy nemzeti, családi örökségünk-ből merítve felfedezzük, újratere-mtsük és megalkossuk a magunk családi hagyományait.

Az egyik résztvevő édesanya szerint a Családi Klub foglalkozásai olyanok voltak, mint régen a fonó, ahol az asszonyok és a gyermekeik együtt énekeltek és beszélgettek.

4.1.2. Irányított és kötetlen beszélgetés

A **Ringató foglalkozás után** minden alkalommal **eszmecserére nyílt lehetőség**, a klubvezető az informális pedagógia egyik eszközét, a vezetett beszélgetés módszerét alkalmazva terelgette a résztvevők szavait, gondolatait. A Családi Klub össze-jöve-telein feldolgozandó témákra elsősorban a jelenlévőktől várt javaslatokat. Ám főleg az első időkben, amikor még alig-alig ismerték egymást és a klubvezetőt a résztvevők, nehezebben nyíltak meg, így a témafelvetés is akadozva működött. Ezért a klubvezető minden alkalomra készült egy-egy olyan témajavas-lattal, ami az első foglalkozások egyikén kitöltött táblázat szerint a többséget foglalkoztatta. A mélyreható tartalmak megvitatása helyett inkább a kisebb fajsúlyú, ám nem kevésbé fontos kérdések megbeszélése mutatkozott igény. A klubvezető az éppen aktuális témát és annak vezérgondolatait minden alkalommal felírta egy nagy papírtáblára, ami azon kívül, hogy egy bizonyos irányba igyekezett terelni a beszélgetést, a gondolataik megfogalmazására készítette a jelenlévőket. Időnként előfordult, hogy az előre eltervezett témák a foglalkozáson mégsem kerültek terítékre, a jelenlévők más, az őket éppen aktuálisan érdeklő kérdéseket, problémákat vitatták meg. A találkozások előrehaladtával irányítottból rendre kötetlenné váló

³ A Ringató országos zenei nevelési program kisgyermekkorban a kodályi elvek alapján. Bővebb információ a www.ringatato.hu honlapon található.

beszélgetésekből a résztvevők sokat profitáltak, legyen szó akár a gyermekek étrendjéről, a mosható pelenkákról vagy a házastársukkal való kapcsolatukról. Megismerték egymás tapasztalatait, véleményét, tanultak az elhangzottakból. A visszajelzésekből egyértelműen kiderült, hogy mindazokat, amelyeket saját maguk számára követendőnek vélték, alkalmazták a saját életükben, mindennapjaik részévé tették. Gazdagodtak általa. S nem csak ők, hanem családjuk, barátai, mindaz a társadalmi közeg, ami körülvette őket.

A Családi Klub foglalkozásainak fontosabb témái a teljesség igénye nélkül: Mit játszunk? – a kreativitást fejlesztő gyermekjátékok, az otthon, lakásban játszható gyermekjátékok, gyermekbetegségek – házi gyógymódok, őszi betegségmegelőzés, a gyermekek étrendje, a környezettudatosság szerepe a gyermeknevelésben, vásárlási szokások, hulladékgyűjtési szokások, babaúszás, testvérféltékenység.

4.1.3. Gyermekfelügyelet, a fiatalok és a családosok találkozási pontja

Annak érdekében, hogy a Ringatót követően a szülők és a leendő szülők nyugodt eszmecserét tudjanak folytatni, ez idő alatt a terem másik felében fiatal önkéntesek és eleinte egy óvónő később egy önkéntes nagymama foglalkozott a gyerekekkel. Ez a beszélgetésben részt vevő szülők és a gyermekeik számára is megnyugtató volt, hiszen nem kellett egymástól elszakadniuk, látó és hallótávolságban voltak, és mindeközben teljes egészében átadhatták magukat az őket érdeklő tevékenységnek. A szülők a beszélgetésnek, a gyerekek a játéknak. Az apróságok is rengeteg élménnyel gazdagodtak, és mindeközben a szocializációs készségeik is fejlődtek, formálódtak, hiszen a kicsik egy része itt találkozott először gyermekközösséggel, itt kellett először alkalmazkodnia más csemetékhez.

A gyermekfelügyeletnek a felnőttek tehermentesítésén túl több pozitív hatása is volt. A Családműhely program két célcsoportja, a **családos felnőttek és a segítői attitűddel bíró fiatalok találkozhattak egymással**, kapcsolatok létesültek közöttük, önkéntelenül is kialakult bennük, hogy megbízhatnak egymásban, számíthatnak egymásra. A fiatalok kipróbálhatták magukat mint pótanúkák és pótapukák, gyakorlatot szerezhettek, mint leendő béisziterek, óvónők, tanítónők, védőnők. Egy-két órára belebújhattak a szülők bőrébe, megtapasztalva a később egy egész életre szóló szerep szépségét és persze nehézségeit is. A születes élménye is megérintette őket, mert az egyik résztvevőnek, és a klub vezetőjének is kisbabája született program két esztendeje alatt. A fiatalok láthatták őket várandósan, láthatták, hogy a nő a terhesség alatt is teljes értékű életet él, sem a munkájáról, sem a hobbijáról nem kell lemondania azért, mert egy kis élet fejlődik benne. És később láthatták őket a pár hetes gyermekükkel a karjukban részt venni a Családi Klub foglalkozásain. Igazolandó, hogy **a munka, a hobbi és a család összeegyeztethető**, igazolandó, hogy **a gyermek születése nem feltétlenül jár azzal, hogy** megszakadnak az addigi emberi kapcsolatok, és **elmagányosodik az anya**. Egy fiatal anyuka számára rendkívül sokat jelent, ha **a szülés után is visszavárja a közösség**, ha vannak körülötte olyan hasonló helyzetben lévő édesanyák, akikkel megbeszélheti örömeit, gondjait, akikről tanácsot kérhet és kaphat. Ezáltal kiegyensúlyozottabb lesz ő is, általa a gyermeke és a családja is.

A Családműhely program egyik fiatal résztvevője később úgy vallott ezekről a gyermekfelügyeleti alkalmakról, hogy a csemetékre való vigyázás során érezte életében először azt, hogy majd, ha eljön az ideje, ő is szeretne gyereket. Ez azért is nagy jelentőségű, mert ezt megelőzően nem nagyon került közeli kapcsolatba ilyen kis apróságokkal, ha foglalkoztatta is a téma, legfeljebb annyiban, hogy nagyon tartott a gyermekvállalástól, rettegett a szüléstől. El sem tudta képzelni, hogy egyszer majd neki is gyermeke lesz. Őt, több más fiatallal együtt pozitívan befolyásolta, hogy **gyermekfelügyelőként** addig ismeretlen családok életébe láthatott bele, **olyan mintákat képezett le magának önkéntelenül, amit később, immár családostként használni tud** majd. De egészen biztosan akadt olyan élménye is, amiről negatívan vélekedett, elhatározta magában, hogy szülőként kerüli majd a helytelenítéssel viselkedést. Az időnként megtapasztalt rossz példa sem rombol feltétlenül, abból is lehet tanulni.

4.1.4. A programbantartás eszközei a foglalkozások közötti időben

A klubfoglalkozásokra mindig **ugyanolyan időközönként, ugyanabban az időpontban** került sor. A résztvevők számára ez **stabilitást adott**, már jó előre betervezhető, beépíthető a havi- heti- és napirendjükbe az összejeveteleket.

Már az első egy-két klubfoglalkozás után egyértelműen kiderült, hogy a kéthetenkénti **találkozások között is szükség van** a klubtagok és klubvezető közötti **kapcsolattartásra**. Ennek érdekében a klubvezető a tagoknak e-mailben elküldte az adott havi programot, és ezen kívül mindenkit sms-ben értesített a soron következő összejevetelről, annak témájáról. A foglalkozások után a résztvevők kaptak egy e-mailt, amiben a klubvezető elküldte a Ringatón tanult mondókák szövegét, és összefoglalta mindazt, ami a foglalkozáson történt. Ez is hozzásegítette a résztvevőket ahhoz, hogy **a kéthetenkénti alkalmak** minél inkább **folyamattá érjenek** bennük, folyamatként éljék meg azokat. Az e-mailek azok számára is nagyon fontosak voltak, akik nem tudtak jelen lenni minden összejevetelen, hiszen ezúton tudomást szereztek a foglalkozáson elhangzottakról. Számukra ezek az e-mailek programban tartó hatásúnak is bizonyultak. Az is a Családi Klubhoz való kötődést segítette elő, hogy az összejeveteleken készült képek felkerültek az internetre, és megkapott jelszó segítségével a résztvevők hozzá is férhettek ezekhez dokumentációkhoz.

Óriási eredmény, hogy Családi Klub foglalkozásai iránti igény a program két esztendeje alatt töretlen volt, minden tervezett foglalkozást megtartottak. A lemorzsolódás minimálisnak mondható, és általában amiatt történt, mert az édesanya munkába állt, vagy az édesapa munkabeosztása megváltozott.

4.2. Életmód Műhely

A program első esztendejében havonta egyszer, majd ezt követően kéthetenente tartottak Életmód Műhely foglalkozásokat az eredeti tervek szerint 15, összesen azonban **24 alkalommal**. Az összejeveteleken kisgyermekes illetve családalapítás előtt álló fiatalok vettek részt.

A modul **az egyéni kompetenciák fejlesztésére irányult.**

Az Életmód Műhely szükségletfelmérésre alapozott **fő témái a családdhoz és az életmódhoz** kapcsolódtak.

A műhelyfoglalkozások mottója a következő volt: a harmonikus életvitel kialakítása és fenntartása az egyén számára kihívás, a családi ember számára pedig felelősség. Az Életmód Műhely a harmónia, a teljesség felé vezető út egy lehetséges állomása. **Három fő pillérré épül: harmóniában önmagunkkal, harmóniában egymással és harmóniában a környezetünkkel.** Mindez nem önös cél, hanem mindannyiunk közös érdeke, gyermekeinek közvetítendő alapérték.

A program fontos **célkitűzése egy hosszú távon is működőképes emberi- illetve munkakapcsolati háló kiépítése** volt.

Az Életmód Műhelyben témák és módszerek széles skálájával dolgoztak, a művésztől az ezotériáig, a környezettudatosságtól a konfliktuskezelésig. Kötetlen és vezetett beszélgetések, tréningek, filmvetítés, workshop, szabadtéri programok gazdagították a műhely módszertani tárházát.

4.2.1. Interaktív előadások

Az eredeti program szerint az Életmód Műhelyben interaktív előadásokat hallgathattak meg a résztvevők. Az Életmód Műhely nyitott előadásainak tematikáját komolyan előkészített, több száz fős mintán alapuló igényfelmérés segítségével állították össze. A konkrét jelentkezők bevonásával ezt a tematikát még egyszer áttekintették.

A sokakat érdeklő témákhoz jól felkészült, élvezetes stílusú előadókat sikerült párosítani. A teljesség igénye nélkül a foglalkozásokon szó volt a társas kapcsolatok bővítésének, az új barátságok kötésének a vágyáról; a családi konfliktusokról; a mindennapok szervezésének a gondjairól; a szülő-gyermek kapcsolat-analízisről; a jogáról; az intimtornáról.

A témák önvizsgálatra, önreflexióra, megújulásra készítették a csoport tagjait. Megfigyelhető volt, hogy a résztvevők olyankor élvezték igazán a foglalkozásokat, amikor ők maguk is megnyilvánulhattak, visszajelzéseket kaphattak, beszélgethettek. Az Életmód Műhely menetközbeni átalakításának fő irányát jelölték ki ezzel.

A műhelyfoglalkozások gyakoriságával kapcsolatban is felmerült a változtatás igénye. **A havi egy alkalom kevésnek bizonyult,** nagyon sok idő telt el a találkozások között. Emiatt a foglalkozásokat nem folyamatként, hanem különálló alkalmakként élték meg a résztvevők.

4.2.2. Önismereti csoportfoglalkozások

A projekt második felében a hatékonyabb működés és a lemorzsolódások megakadályozásának érdekében a független, nyitott előadások helyett **zárt önismereti csoportfoglalkozás-sorozatot** indítottak a program megvalósítói. A foglalkozásokra **a korábbinál sűrűbben,** kéthetente került sor, sőt a nyár folyamán tartottak egy egésznapos tréninget is.

Az önismereti csoport munkájába az ezzel egy időben indult Felnőtt Önkéntes Programnak köszönhetően a 30 éven felüli önkéntesek is bekapcsolódhattak. Ennek a jelentőségéről az Önkéntesség fejezetében részletesen írunk majd.

A tapasztalat azt mutatta, hogy ezzel a váltással sikerült a résztvevők számára vonzóbbá tenni a programot. A résztvevők mélységet, állandóságot, kölcsönösséget, biztonságot igényeltek. A szellemi helyett inkább a lelki töltetkezésre vágytak. Önkifejezésre, visszatükörzésre, megerősítésre. Kampányszerű kérdésfeltevés helyett folyamatos párbeszédre.

Az átalakult Életmód Műhelyben a projekt második szakaszában már nem ismeretterjesztő beszélgetéseket, interaktív előadásokat kaptak az életvezetéssel kapcsolatban a résztvevők. Félretették a havonta változó előadókat, a széles skálán mozgó témákat. Megalakult az **állandó, zárt önismereti csoport, saját dinamikájú, formálódó közösséggel**, állandó vezetővel. Személyre szabott feladatokat és változatos gyakorlati technikákat kaptak a csoporttagok benső harmóniájuk megteremtéséhez, értékes, rejtett lelki erőforrásaik feltárásához. Az Életmód Műhely keretében immár nem folytonosan változó összetételű, alkalmi közegbe érkeztek a résztvevők, hanem biztonságos közegben kaptak folyamatos figyelmet, egyénnek szóló törődést.

Az önismereti tréningen alkalmazott eszközök, módszerek a teljesség igénye nélkül: be-

Fontos a gyermekfelügyelet

A kép készítésének helye és ideje: Életmód Műhely 2009. július

szelgetés, drámatechnika, ön- és társismereti játék, pszichodráma, testtudat-koncentráció, énképelemző gyakorlat, meditáció, jó-gagyakorlatok, mozgástréning, képelemzés.

Az Életmód Műhely foglalkozásai alatt működő **gyermekfelügyelet** a Családi Klubhoz hasonlóan a segítő attitűddel bíró és **a család fiatalok és felnőtt önkéntesek fontos találkozási pontja** és helyszíne volt. Ennek jelentőségéről a Családi Klub fejezetében már részletesen írtunk.

Az Életmód Műhely utolsó foglalkozásának egyáltalán nem befejező, sokkal inkább szakaszró jellege volt. A résztvevőknek önmagukkal és egymással való mélyebb találkozásainak első fejezete zárult csak le. A **közös út** azonban **nem ért véget**, a csoport tagjaiban megfogalmazódott annak egyértelmű igénye, hogy a megkezdett folyamat más keretek között ugyan, de a Családműhely program befejezése után is folytatódhasson.

4.3. Ifjúsági Tanulókör

Az Ifjúsági Tanulókör a tizenévesek tudatos családi életre nevelését, a kortárs közösségek fejlesztését és a segítői tevékenység megalapozását célozta meg 12 év feletti fiatalok bevonásával. A tanulókör vezetői a résztvevők életkori sajátosságait figyelembe véve az egyes témákat játékosan és interaktívan dolgozták fel. A fiatalok véleménye és gondolatai élveztek prioritást, nem pedig az iskolaszerű tudásátadás. Lényeges szempont és elérendő cél volt, hogy a résztvevő **fiatalok jól érezzék magukat** egyénileg is, és úgy is mint egy közösség tagjai.

A modul **fő célja az egyéni és közösségi kompetenciáik fejlesztése** volt.

Az Ifjúsági Tanulókör foglalkozásaira eleinte havonta, majd kéthetente került sor, eredetileg 15, összesen azonban **21 alkalommal**.

4.3.1. Résztvevők, témák és módszerek

A tanulókör több szempontból is máshogy működött, máshogy épült fel, másféle feladatok elé állította a vezetőit, mint akár a Családi Klub, akár az Életmód Műhely. Míg az Életmód Műhelybe és a Családi Klubba is zömmel 25 év feletti fiatal felnőttek jártak, addig az Ifjúsági Tanulókör tagjai között voltak 12 éves általános iskolások és 22-23 éves, a civil közösségi tevékenységben jártas frissdiplomások is. A tanulókör vezetői számára óriási kihívást jelentett annak elérése, hogy az életkori, érdeklődésbeli különbségek ne kárára, hanem hasznára váljanak a formálódó közösségnek. Ennek fontos momentuma volt, hogy a tapasztalt huszoneveseket már a kezdetektől partnerként kezelték a vezetők, és a fiatalabbak is a megvalósítók partnereit látták idősebb társaikban.

A programot megelőző szükségletfelmérésre alapozva a tanulókör foglalkozásai **két fő téma, a család és a közösség** köré épültek. A szükségletfelmérés eredményeivel egybecsengtek azok az igények, amelyeket a tanulókör első foglalkozásán fogalmaztak meg a résztvevők. Többen kifejtették, hogy sok közös programra vágnak és összeszokott csapatra, mások számára az volt a legfontosabb elvárás, hogy hallgassák meg, figyeljenek rá a többiek, vegyék komolyan annak ellenére, hogy még fiatal. Többekben is megfogalmazódott az igény a gyerekekkel, más fiatalokkal való találkozásra, megismerkedésre, közös zenélésre, közös kézműveskedésre.

A tanulókör vezetői a fiatalok által megfogalmazottakat is beépítették a tematikába, ahol a teljesség igénye nélkül szó volt a család szerepéről a szocializációban, az egészséges életmódról, a személyiségfejlődésről, személyiségfűtípusokról, a kommunikációról. A témákat közösen, az informális pedagógia módszereivel dolgozták fel.

Az első foglalkozásokon még eléggé nehezen nyíltak meg egymás és a tanulókör vezetői előtt az ifjak, de a kezdeti görcsösség alkalomról alkalomra oldódott. Ennek egyértelmű jele volt, hogy már a harmadik foglalkozáson felmerült a résztvevőkben egy kötetlen összejövetel igénye, ahol a szabadidős tevékenységek kaphatnának nagyobb hangsúlyt. Erre rövid időn belül sor is került, együtt bográcsoltak, sportoltak a vezetők és a családtagjaikkal kiegészült fiatalok. Ez remek alkalom volt arra, hogy az ifjak szülei is beelássonak a tanulókör programjába, személyesen is megismerkedjenek, beszélgessenek a

tanulókör vezetőivel. Mindez még a vártnál is több pozitívumot hozott magával, a szülők közül később többen is elhivatott önkéntesei lettek az alapítványnak. (A Családműhely programhoz kapcsolódó Önkéntes programról a kiadvány egy későbbi fejezetében bővebben írunk.)

A fiatalok novemberben újabb saját kezdeményezéssel álltak elő, megalakították a Mikulás és Barátai Klubot. (Erről részletesebben szintén egy későbbi fejezetben olvashatnak.)

4.3.2. Aktivásfejlesztés az önkéntesség által

A kezdetektől fogva egyértelműen látszott, hogy **a havi egy találkozás kevés**, túl sok idő telt el egy-egy összejövétel között. A résztvevők nem folyamatként élték meg a foglalkozások egymásutániségét, hanem különálló alkalmakként tartották számon azokat.

A Családműhely program első fél évének tapasztalatai alapján a projekt megvalósítói úgy döntöttek, hogy a résztvevőktől nagyobb aktivitást igénylő tartalommal egészítik ki az Ifjúsági Tanulókör programját. Ezen kívül fontos cél volt az **új résztvevők toborzása**. A **fiatalok aktivitásának fejlesztésére az Önkéntes Program** elindítása **kínált** módot és **lehetőséget**. Ezt követően **a havi egy helyett kétszer találkoztak** egymással a tanulókör tagjai. Az egyik alkalom kötöttebb, elméleti műhely jelleggel működött, a másik pedig a résztvevők igényei szerint klubjellegű, kötetlenebb foglalkozás volt. A kétféle foglalkozást felváltva tartotta a két vezető a tanulókör egyik frissdiplomás önkéntesének a segítségével.

4.3.3. Többnapos, intenzív együttlét

Félidejéhez érkezett az Ifjúsági Tanulókör, amikor egy **háromnapos foglalkozásra** került sor. A résztvevők a **Hogyan legyünk jó segítők?** kérdésre keresték és találták meg a választ a többnapos együttlét alatt. A foglalkozások egyik fő célja az volt, hogy a jelenlévők megismerjék a kortárssegítés alapjait, annak kihívásait és buktatóit. A másik fő célkitűzés pedig arra irányult, hogy a résztvevők az **intenzív együttlét** során egy valószínű közösség magjává váljanak.

A tanulókör statikus ismeretátadásának a helyét átvette egy sokkal interaktívabb módszer, amelyben a szükséges direkt kompetencia-fejlesztés mellett a fiatalok saját igényeik mentén indítottak el projekteket, így pl. újságszerkesztést, kézművességet, látványtervek készítését a programhoz kapcsolódóan.

Az együttlétnek, a közös gondolkodásnak, a közös feladatoknak és azok közös megoldásainak hozadékaként szoros emberi kapcsolatok, barátságok alakultak ki a résztvevők között. A jelenlévők a közösségfejlődés érezhetően, mérhetően magasabb fokára léptek. Ennek köszönhetően az ezt követő önkéntes és tanulóköri foglalkozásokon és az életben is sokkal hatékonyabban tudtak együtt dolgozni, gondolkodni, nyíltabban merték vállalni a véleményüket.

Az Ifjúsági Tanulókör másfél éves folyamatában **a résztvevők** először **megértették** és elfogadták **az alkalmazott módszerek alapjait**, majd eleinte csak a tanulókör berkein belül, később pedig **a mindennapjaikban is alkalmazták azokat**.

4.4. Családi Hétfége

A Családműhely program két esztendeje alatt kétszer rendeztek **háromnapos Családi Hétfégét alkalmanként körülbelül 100 fő**, családos és segítő fiatalok, a megvalósítók, az önkéntesek, a partnerek és a családtagok **részvételével**. Mindkét Családi Hétfége egy-egy **városi nagyrendezvényhez** (városi gyermeknap, gulyásfesztivál) **kapcsolódott**, ezért a programok nagy részébe jóval többen, több százan kapcsolódtak be.

A Családi Hétfégék **célja a négy programelem, így a Családi Klub, az Életmód Műhely, az Ifjúsági Tanulókör és a Családi Hétfégék célcsoportjainak és témáinak (család, életmód, közösség) szintetizálása a nem formális pedagógia módszereinek segítségével**, mindenekelőtt a **többnapos intenzív együttlét által**.

4.4.1. A résztvevők, a megvalósítók és az önkéntesek együttműködése

A Családi Hétfégéket a Csillagpor Alapítvány az ifjúsági nagyrendezvények szervezése terén 15 éves tapasztalattal rendelkező Törődés Alapítvánnyal együttműködve valósította meg.

A Családi Hétfégéket több hetes egyeztetés, szervezői tevékenység előzte meg, amely előmunkálatokba a megvalósítókön kívül bekapcsolódtak mind a Családi Klub - és Családi Klub égisze alatt létrejövő ifjúsági közösségek -, mind az Életmód Műhely, mind az Ifjúsági Tanulókör tagjai, mind pedig a fiatal és felnőtt önkéntesek.

A Családi Klub résztvevői által létrehozott Kreatívanya Klub (erről a közösségről részletesebben az *Ifjúsági közösségek alakulása* című fejezetben lesz szó) foglalkozásain ajándék kavicsokat festettek, valamint a Családi Hétfégék programjait népszerűsítő lepedőket dekoráltak művészi szépséggel. A szintén a Családi Klub égisze alatt létrejött Zöldanya Klub tagjai pedig környezetvédelmi totókat állítottak össze a teaház számára. A fiatal önkéntesek saját ötleteiket megvalósítva gondoskodtak arról, hogy a teaházban Csillagpor Alapítvány feliratú csészékben szolgálhassák fel a teát, és a Csillagpor Alapítvány feliratú egyedi pólók elkészítése is őket dicséri. A kavicsok, a dekorált vásznak, a bögrék és a pólók azon túl, hogy az összetartozás érzetét erősítették, a nyilvánosság-teremtés eszközei is voltak.

A Családi Hétfégék programját a Törődés Alapítvánnyal karöltve a megvalósítók, az önkéntesek és a klubok tagjainak javaslatai alapján állították össze. Az említett csoportok a munkát is felosztották egymás között. A konkrét feladatok ellátásán kívül a klub- és műhelyvezetők arra is felkészítették a tagjaikat, hogy házigazdaként fogadják mind a Csillagpor Alapítvány vidéki vendégeit, mind pedig a városi rendezvényekre kilátogatókat.

A Családi Hétfégék első napja a helyszín berendezéséről szólt. Az első és második napon a Családműhely programban résztvevő fiataloknak és a meghívott vendég fiataloknak szerveztek ismerkedési lehetőségeket, közös játékot, vetélkedőt és egyéb programokat. A második nap délutánjának és a harmadik napnak a programjait a nagy nyilvános-

ság számára is meghirdették. **Három programsávvval** várták a szabadidejüket tartalmazó eltoltni vágyókat. A legkisebbek számára **babaházat** működtettek állandó és szakszerű gyermekfelügyelettel. A **teaház** „zöld” programjában helyet kapott a jóga, a transzcendens mese és a mandalafestés is. A **kézműves udvarban** többféle kézműves foglalkozást is kipróbálhattak az érdeklődők. Mindkét Családi Hétvége **nagy sikerrel zárult**, több százan vettek részt a Csillagpor Alapítvány által meghirdetett programokon. Mindez remek hírverése volt a Családműhely programnak és magának a Csillagpor Alapítványnak is. **A Családi Hétvégéket követően a szolnokiak közül sokan céltudatosan keresni kezdték az alapítvány programjait, sőt, érdeklődést mutattak az alapítvány egyéb tevékenységei iránt is.** Ebben nagy segítséget nyújtott számukra az, hogy a rendezvények és egyéb programok során megadott elérhetőségeikre a Csillagpor Alapítvány adminisztrátora **rendszeres értesítést** küldött a soron következő eseményekről, foglalkozásokról.

A Csillagpor Alapítvány iránti érdeklődés megnövekedésében fontos szerepet játszott az is, hogy a Családi Hétvégéknek **remek** volt a **sajtóvisszhangja**. A helyi és a térségi média képviselői nagy számban jelentek meg a Családi Hétvégéken tartott sajtótájékoztatókon, és mind a helyi televízióban, mind a szolnoki és térségi rádiókban, mind a megyei napilapban és annak internetes portálján tudósítottak a Csillagpor Alapítvány rendezvényeiről.

4.4.2. A közösen átélt siker csapattá kovácsol

A Családi Hétvégék jelentették a Családműhely program csúcspontjait. A hétvégék megszervezésében és lebonyolításában **együttműködött egymással a Családműhely program minden résztvevője, megvalósítója, önkéntese.** A feladat **igazi közösséggé** kovácsolta őket, **hatékonyan át tudták ültetni a gyakorlatba** mindazt, amiről a klub- és műhelyfoglalkozásokon beszélgettek, amit ott hallottak, tapasztaltak, játékos formában kipróbáltak.

Mindenki megtalálta a helyét a tevékenység-rendszerben, ugyanolyan fontosnak és elégedettnek érezte magát az is, aki a konyhában a bögrét mosogatta, és az is, aki a főszervezői feladatokat látta el. A társaikkal való együttműködés olyan **teljességérzettel ajándékozta meg őket**, amelyben sokaknak addig egyáltalán nem volt részük.

Az együtt átélt siker igazi csapattá kovácsolta össze a Családműhely program résztvevőit, megvalósítóit és önkénteseit, nagy lökést adva magának a programnak is. A tapasztalat azt mutatta, hogy jó, ha **félévente** egyszer sok kerül ehhez hasonló eseményre, máshonnan nem pótolható **lendületet ad mind a közösség fejlődésének, mind az új résztvevők, önkéntesek toborzásának, a programnak és ezen keresztül a programot megvalósító szervezetnek** is.

5. Ifjúsági közösségek alakulása

A Családműhely program egyik fontos célkitűzése volt, hogy a Családi Klub, az Életmód Műhely és Ifjúsági Tanulókör működtetésén túl **táptalaja legyen ifjúsági közösségek megalakulásának** is. Alig telt el fél év, és már három ilyen közösség is bontogatta is a szárnyait.

A Családi Klub szívesen kézműveskedő résztvevőiben fogalmazódott és érett meg az igény egy olyan közösség létrehozására, ahol megismerkedhetnének és megismertethetnének egymást különféle kézműves, alkotó technikákkal. Egy olyan közösség igénye, ahol hobbijuknak hódolva együtt tölthetnék el a szabadidejüket. Az ötlet kedvező fogadtatásra talált, már az első alkalommal összeállítottak és kitöltöttek egy kérdőívet a későbbi foglalkozások témájára és gyakoriságára vonatkozóan. Megalakult a **Kreatívanya Klub**. Az **összejöveteleik** teljesen **nyitottak** voltak, bárki részt vehetett rajtuk, nem volt korosztályi megkötés. Havonta egyszer jöttek össze. Működésükhöz a Csillagpor Alapítvány biztosított helyszínt, és szolgáltatott anyagokat, eszközöket. A Családműhely program önkéntesei pedig felügyeltek a gyermekekre, míg a szülők kikapcsolódtak, alkottak.

A Kreatívanya Klub mindezekén túl is számos ponton kapcsolódott a programhoz, a tagok festették a Családi Hétvégék programjait hirdető művészi dekorált vásznakat, feliratokat, kavicsokat. A hétvégék lebonyolításában is kulcsszerepet vállaltak a nagy sikert arató kézműves foglalkozások megtartásával.

A **Kreatívanya Klub önállóan is kapcsolódott más rendezvényekhez**. Így pl. felkéréseknek eleget téve az egyik szolnoki általános iskola iskolanapján majd a Városi Diákönkormányzat karácsonyi buliján ismertették meg a fiatalokat a kézműveskedés örömeivel. Ezen kívül a Kreatívanya Klub szervezte meg az I. Szolnoki Craft Party-t, csatlakozva egy világméretű kezdeményezéshez. Egy nyári napon a világ 460 pontján gyűltek össze az emberek azért, hogy hobbijuknak hódolva kreatívkodjanak, kézműveskedjenek. A Kreatívanya Klub tagjai szintén saját kezdeményezésre ellátogattak a szolnoki anyanyelvi klubba, ahol együtt kézműveskedtek a mindezt nagyon hálás bentlakókkal. A klub tagjai a Családműhely program záró rendezvényén, az adventi családi napon is sok-sok gyerekkel és szüleikkel szeretették meg a kézműves technikákat.

A Kreatívanya Klub létrejöttével nagyjából egy időben megfogalmazódott egy másik kezdeményezés is a Családi Klub tagjainak körében. A környezettudatosság iránt elkötelezett tagok megalakították a kortól függetlenül **mindenki számára nyitott Zöldanya Klubot**. Már az első akciójuk is nagyon kedvező fogadtatásra talált, a szolnoki TISZaPART Moziban nagy érdeklődés által kísérve vetítettek egy megrázó környezetvédelmi témájú filmet. A vetítést néhány hónap múlva, a Föld napjához kapcsolódva megismételték, az alkotást ismét több száz fiatal látta, az iskolákkal való együttműködés ezúttal is kiválóan sikerült.

A Zöldanya Klub a Családműhely program nagyrendezvényein is vállalt feladatot, mégpedig a teaház környezetvédelmi programjainak előkészítésében, megvalósításában.

A „zöldanyaság” természetesen nem csak nagy akciókhoz kapcsolódik, hanem a klubot megalakítók szándéka szerint a mindennapok része. Ennek jegyében pl. a klub segítette a tagjait abban, hogy minél olcsóbban juthassanak hozzá környezetkímélő termékekhez.

Fontos a kreativitás

A kép készítésének helye és ideje: Kreatív Anya Klub 2010. június

Az Ifjúsági Tanulókör tagjai a Mikulásra készülve alakították meg a **Mikulás és Barátai Klubot**. A fiatalok nem elégedtek meg annyival, hogy magukra öltötték a Mikulás- és krampuszruhát. Fontosnak tartották, hogy hitelesen alakítsák a Mikulás szerepét. Összegyűjtötték a december 6-ához kapcsolódó dalokat, hiedelmeket, meséket, és helyzetgyakorlatokkal készültek fel arra,

hogy a gyerekek előtt hitelesen tudják alakítani a Mikulás és az őt kísérő krampusz szerepét. A lelkes csapatot több helyszínen is várva várták, így pl. a Családi Klubban, társasházakban, a Hodos Szilvia népzene-tanár által a város több pontján tartott Ringató foglalkozásokon, sőt még egy óvodai csoportban is.

A Mikulás és Barátai Klub következő akciójára egy év múlva került sor, legközelebb a Családműhely program záró rendezvényén, az adventi családi napon lepték meg a gyerekeket egy feledhetetlen élménnyel és sok-sok ajándékkal.

Az Életmód Műhely jógával foglalkozó előadásának hatására létrejött a **Jóga Klub**. Ez nem egy klasszikus értelemben vett önszerveződő klub volt. Az előadást tartó jógaoktató, Hegyi Györgyi vetette fel először a klub létrehozásának az ötletét, miután látta, hogy az Életmód Műhely tagjai nagyon fogékonyak a téma iránt. A Jóga Klub gondolata kedvező fogadtatásra talált a Családműhely program résztvevői között, így heti rendszerességgel tartották és tartják a foglalkozásaikat. A Jóga Klub foglalkozásainak idején is számíthatnak gyermekfelügyeletre a testüket, lelküket felfrissíteni vágyó szülők.

6. Az önkéntesség

Amennyiben egy program sikeres, érdemes számolni azzal, hogy várhatóan nagyobb körben vonzza az érdeklődőket, mint akiket a projekt előzetesen megcélzott. Ez egy ifjúsági pályázati program esetében, ahol a pályázati előírásoknak megfelelően van alsó és felső korhatár, azt jelenti, hogy a projekt tartalmától függően érdekelhet fiatalabbakat és idősebbeket is. Az országos tapasztalat szerint a TÁMOP 5.2.5 programok megvalósítása során általában azzal szembesültek a kedvezményezett szervezetek, hogy a résztvevők fiatalabb testvérei, barátai is szerettek volna csatlakozni a projekthez. Igen ám, de nem érték el az alsó korhatárt. Ezt a problémát orvosolandó országos szinten engedélyezték a 12 évnél fiatalabbak bevonását is.

A Családműhely program esetén azonban egészen más helyzet állt elő. A résztvevő családos fiatalok **30 évnél** kicsit **idősebb** rokonai, ismerősei **szerettek volna bekapcsolódni a projektbe**. Mivel azonban ez országos szinten egyedülálló jelenség volt – ami nem véletlen, hiszen a Családműhely program is egyedinek tekinthető – a Csillagpor Alapítvány vezetői nem kaptak erre a problémafelvetésre hivatalos választ.

A kialakult helyzetet viszont valamiképpen kezelni kellett. Az szóba sem került, hogy lemondanak azokról az érdeklődőkről, akik kívül estek a megállapított korhatáron. Egy civil szervezet egészen egyszerűen nem teheti meg, szellemiségével nem összeegyeztethető, hogy bárkiről is lemondjon, aki szeretne bekapcsolódni a programjaiba. Így más **megoldás** után kellett nézni, egy olyan megoldás után, ami a korhatáron felüliek számára is részvételi lehetőséget biztosított. Ez pedig nem más, mint az **önkéntesség**.

Az önkéntességet két vonalon indították el, egyrészt a fiatalok, másrészt a felnőttek korosztályában. Ezáltal az alapítvány humán kapacitása oly mértékben fejlődött, amellyel a koordinációs háttértevékenység eleinte alig-alig tudott lépést tartani. A program tervezésekor a megvalósítók nem számoltak, nem számolhattak ily mértékű pluszfeladatokkal. Ám ezek a megnövekedett terhek egyben örömteliek is voltak, hiszen azt jelezték, hogy egy sikeres elképzelés megvalósítása **a szervezet fejlődését, emberi körének bővülését** vonja maga után. Olyan plusz erőforrásokét, amelyek zálogai a **program** sikeres megvalósításának, sőt későbbi **fenntarthatóságának** is.

6.1. Fiataloknak szóló Önkéntes Program

A Csillagpor Alapítvány elsőként a **Fiatalok Önkéntes Programját** indította el **12 éven felüli általános iskolások, középiskolások és főiskolások részvételével**. A fiatalokhoz a partnerszervezeteken, az iskolákon, a diákönkormányzatokon és személyes csatornákon keresztül jutott el a program híre. Az érdeklődés a vártnál is nagyobbak bizonyult, több mint harminc fiatal vett részt a program megnyitóján, és kapcsolódott be az Ifjúsági Tanulókör, a Családműhely program és ezáltal a Csillagpor Alapítvány életébe.

A program megvalósítói az **új résztvevők toborzásán túl a fiatalok aktivitásának fejlesztését**, fejlődését szerették volna elérni az önkéntesség által. Az Ifjúsági Tanulókör foglalkozásait sűrítették, a havi egy helyett kéthetente tartottak összejöveteleket. Az egyik alkalom kötöttebb, elméleti műhely jelleggel működött, a másik, az Önkéntes Klub foglalkozásai pedig oldottabban, klubjelleggel zajlottak. Az első és legfontosabb feladat a fiatalok egymással történő megismertetése volt, ezt követte az önkéntes munka és az önkénteseket foglalkoztató szervezetek bemutatása.

Az Önkéntes Klub összejövetelein lehetőség nyílt arra is, hogy a résztvevők kötetlenebb formában dolgozzák fel az Ifjúsági Tanulókör témáit, beszélgessenek róla. Megtervezték és elkészítették a Csillagpor Alapítvány önkénteseinek **egyenpólóit**, majd **csillagporos bögréket** festettek maguk és egyben a teaház számára. A fiatalok nagyon élvezték, hogy miközben szórakoztak – bögrét díszítettek, teáztak – családias hangulatban beszélhettek meg lényeges témákat. Ezek az alkalmak nagyon fontosak voltak, **a közös szórakozás élménye a közösséghez való tartozás érzetét**, tudatát **erősítette** a fiatalokban. Az Önkéntes Klub összejövetelein szituációs játékok, kiscsoportos gyakorlatok, vezetett és kötetlen beszélgetések váltották egymást, és vitték közelebb a fiatalokat ahhoz, hogy megértsék, megérezzék: milyen készségekkel és kompetenciákkal kell rendelkeznie egy önkéntesnek, egy kortárs segítőnek, mi a kommunikáció, mire jó a játék.

A fiatal önkéntesek a tanulókörön kívül más szálakkal is kapcsolódtak a Családműhely programhoz. Gyermekfelügyelet vállaltak, nagyban segítve ezzel a Családi Klub és az Életmód Műhely munkáját. Az ifjak bekapcsolódtak a program nagyszervezőjeinek, a Családi Hétvégéknek az előkészítésébe, lebonyolításába is. Igazi házigazdái voltak a programoknak, felelősei fontos részfeladatoknak – mind a teaházban, mind a babaházban mind a kézműves udvarban –, és részesei a rendezvények sikerének.

A fiatal önkéntesek közül többen egy nyári táborban is részt vettek, ahol kortárs segítői feladatokat láttak el. A tábor célkitűzése a szociális kompetenciák, a tolerancia és az elfogadás erősítése volt. A Csillagpor Alapítvány önkéntes fiataljainak nagy szerepe volt abban, hogy a roma származású és állami gondoskodásban nevelkedő fiatalok beilleszkedtek a tábor életébe, és felszabadultan, örömmel élték meg az ottani napokat.

Az ifjak is részt vettek mindazokon a városi rendezvényeken (Civil Kavalkádok, Európa Napok), ahol a Csillagpor Alapítvány képviseltette magát. A fiatal önkéntesek ezeken az alkalmakon kérdőívezést, szórólapozást vállaltak.

Az Ifjúsági Tanulókör vezetői és a fiatalok utólag mindig végigvették a megvalósult programokat, javaslatokat tettek arra vonatkozóan, hogy a felmerült problémákat legközelebb miként lehet kiküszöbölni. A megbeszélések legfőbb célja az volt, hogy **a fiatalokban tudatosuljon a részvételük fontossága, hogy saját és „tanulókörös” sikerként éljék meg a rendezvények sikerét.**

6.2. Felnőtt Önkéntes Program

A Csillagpor Alapítvány a fiatalok Önkéntes Programjával közel egy időben elindította a segítő felnőtteknek szóló önkéntes programját is. Ennek köszönhetően **kapcsolódási pont létesült a Családműhely program és a program iránt érdeklődő 30 év felettek között is. A Felnőtt Önkéntes Programba 18 éves kortól toboroztak olyan segítő felnőtteket, végzős középiskolásokat**, akik szívesen dolgoznak együtt fiatalokkal, szívesen segítenek nekik.

A középiskolások bevonásának nem titkolt szándéka volt, hogy bővüljenek azok a lehetőségek, ahol a **Családműhely program két célcsoportja** (segítő és családos fiatalok) **találkozhatnak**, közelebbről megismerhetik egymást. Az felnőtt önkéntesek bevonásának célja pedig egyfajta **mintaadás az önkéntességgel kapcsolatban**.

Az Önkéntes Program elindításakor lényeges szempont volt az is, hogy a Csillagpor Alapítvány fiataloknak szóló fejlesztő folyamatainak **kiépülhessen ez által a felnőtt segítői háttere**. De az is legalább ilyen fontos, hogy a program a bekapcsolódó felnőttek számára **közösségi élményeket, képzési, fejlődési lehetőségeket biztosított**.

A képzés részét képezték az esélyegyenlőségi szemináriumok, amelyeket a Csillagpor Alapítvány együttműködő szervezete, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Esélyegyenlőségi Koordinációs Iroda – Esélyek Háza szervezett havonta egyszer. A képzésen az esélyegyenlőségről, az egyenlő bánásmódról, valamint a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokról tartottak előadás- és beszélgetéssorozatot.

Egészen másféle képzési lehetőséget kínált az Önismereti Tréningcsoport, amely az általalakított Életmód Műhely keretében működött. Az önismereti foglalkozások rávilágítottak arra, hogyha törődünk saját belső lényegünkkel, az pozitívan tükröződik vissza a mindennapjainkban: hivatásunkban, emberi kapcsolatainkban is.

Az alapítvány Önkéntes Programjával bekapcsolódott a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkéntes Centrum munkájába.

A fiatalokhoz hasonlóan a felnőtt önkéntesek is részt vállaltak a Családműhely program nagyrendezvényeinek, a Családi Hétvégék előkészítésében, lebonyolításában. Ötleteltek, dekorációt készítettek, festettek, adminisztratív feladatokat vállaltak. A kézműves udvarban foglalkozásokat tartottak, a babaházban gyermekekre vigyáztak, a teaházban teát főztek, játékos feladatokat vezettek.

A már említett nyári táborban is részt vettek közülük többen is segítőként.

A fiatalokhoz hasonlóan a felnőtt önkéntesek sem hiányozhattak az alapítvány egyetlen nyilvános, közösségi akciójáról sem, a városi rendezvényeken (Civil Kavalkádok, Európa Napok) lelkesen tájékoztatták az érdeklődőket a Csillagpor Alapítvány programjairól.

6.3. Programzáró együttműködés

Az 50 fiatal és felnőtt önkéntes első nagyszabású, komoly akciója az Adventi Családi Nap megszervezése és lebonyolítása, amely esemény a **Családműhely program záró akkordja** is volt egyben. A mindenki számára nyitott családi napot egy pályázatírás előzte meg, amelynek kapcsán igen hatékonyan és eredményesen dolgoz-

tak együtt az önkéntesek és a program megvalósítói. Az elnyert önkormányzati támogatás lehetővé tette, hogy a Családi Hétvégékhez hasonlóan kézműves ház, teaház és babaház színesítse a programot. Mindhárom programsáv a fiatal és felnőtt önkéntesek, a Családműhely program résztvevőinek és megvalósítóinak a közös munkájaként valósult meg. A jól bevált programelemeket újjal egészítették ki, aktualizálták. A rendezvény sikeréhez az ifjúsági közösségek is hozzájárultak, a Mikulás és Barátai Klub tagjai beöltöztek, és nem mindennapi Télapó-élménnyel, ajándékokkal lepték meg a több mint száz gyerekeket.

Fontos a közös munka

A kép készítésének helye és ideje: Záró rendezvény 2010. december

A Családműhely program fiatal és családos résztvevői, valamint önkéntesei is meglepetésben részesültek, a legaktívabbak emléklapokat kaptak munkájuk, lelkesedésük, önzetlenségük elismeréseként.

A Családműhely program záró rendezvényére teljesen összeérett a csapat, közösséggé kovácsolódtak a résztvevők. Csillagporosak lettek mindannyian.

7. Tapasztalatok, tanulságok

A Családműhely program elindulását több hónapos előkészítő munka előzte meg. Az alapos felkészülés, a részletesen kidolgozott tervek, helyzetek és témák ellenére is **akadtak hiányosságok, felmerültek** menetközben problémák, **nem várt akadályok**. A felmerülő gondok **azonnali**, hatékony **beavatkozást**, tervmódosítást, átütemezést **kívántak**, ellenkező esetben vélhetően csorbát szenvedtek volna a projekt célkitűzései.

7.1. A helyi felsőoktatás szerkezetének célcsoportra gyakorolt hatása

A Családműhely program tapasztalatai alapján egyértelműen kiderült, hogy egy hasonló program tervezésekor **érdemes előzetesen megvizsgálni az adott település, térség felsőoktatási szerkezetét**, illetve felsőoktatási kapcsolatrendszerét. Azért van erre szükség, mert a **programban való konkrét részvétel** többnyire csak **azok számára megoldható, akik helyben vagy a közelben tanulnak**. Az általános és középiskolás korosztály mozgósítása ebből a szempontból – különösen egy fejlett középiskolai szerkezettel rendelkező megyeszékhelyen – nem okoz különösebb gondot, **a felsőoktatásban résztvevők bevonása** viszont nagyban **függ az adott település, térség felsőoktatási szerkezetétől**.

Esetünkben ez a következőt jelentette: a segítői attitűd kibontakoztatására a szolnoki fiatalok számára a szolnoki felsőoktatási intézmények nem adnak megfelelő lehetőséget, így a humán érdeklődésű fiatalok zömmel máshol tanulnak tovább. Diplomásként munkalehetőség reményében visszatérnek Szolnokra, de ha nem kapnak végzettségüknek megfelelő munkát, akkor máshol telepednek le. Ez a Családműhely program számára azt jelentette, hogy a továbbtanuló középiskolásokkal ritkultak a találkozási alkalmak, azonban a pályakezdő diplomások olyan friss lendületet hoztak a programba, amivel a tervezéskor nem számoltak.

7.2. A korhatáron túliak bevonása a programba

A program által generált fontos **kihívás**, amire reagálni kellett a megvalósítás során: **a korhatáron túliak beillesztése a programba**. Erre **az önkéntesség kínált megoldást**, amelynek köszönhetően a 30 év felettiak megtalálták a helyüket az átalakított Életmód Műhelyben, valamint a program önszerveződő közösségeiben, a Kreatívanya Klubban és a Zöldanya Klubban. Ezek a klubok lehetőséget kínáltak arra, hogy tovább bővüljön a programhoz kapcsolódók köre. Ezekben az **önszerveződő** közösségekben nem kellett tartani a korhatárt. Ezek a **műhelyek** amellet, hogy **megtartották azokat, akik a pályázat szerint elköteleződtek a program irányában, képesek voltak befogadni a projekttől független résztvevőket is**.

Ez mind a fenntarthatóság szempontjából, mind a projektet lebonyolító szervezet és csapat fejlődése szempontjából kulcsfontosságú. Ez a kezdeményezés megmutatta, hogy **a program és a benne munkálkodók és résztvevők csapata képes a saját fejlődését biztosítani**, megújulni, továbblépni – **és ezáltal fennmaradni**.

A Kreatívanya és Zöldanya Klubokban nemcsak egyszerű kézműveskedés vagy szabadidős tevékenység folyt, hanem ötletek fogantak és fogannak meg a távolabbi közös célokról, akciókról. Nem beszélve arról, hogy az emberi és szakmai kapcsolatok megszilárdításában is sokat jelentettek az összejövetelek.

Az önszerveződő klubok jelentették az egyik fő kapcsolatot a különböző programok résztvevői, vezetői között. Ezen közösségek létrejöttével teljesült az az igény, hogy ne csak egymás mellett fussanak foglalkozások, hanem legyenek közöttük kapcsolódási pontok, találkozási metszetek.

A Kreatívanya és a Zöldanya Klubok közötti lényeges különbség abból adódott, hogy míg az előbbi folyamatosan működött és működik, addig a zöldek – vezetőjük egyéb elfoglaltságaiból adódóan – inkább időszakos, akciójellegű tevékenységet folytattak, folytatnak. Ám a Zöldanya Klub működése is folyamatossá tehető. A nagy rendezvényeken kitöltött több száz környezetvédelmi témájú kérdőív megfelelő kiindulópont lehet ahhoz, hogy a Zöldanya Klub később pályázatokon vehessen részt, önálló programokat szervezzen, nagyot lépve ezzel a fenntarthatóság felé.

Az Önkéntes Program beindítása jelentősen megnövelte a résztvevők számát, aktivitását. A hirtelen gyarapodással eleinte nehezen tartott lépést a koordinációs háttér, amely nem volt felkészülve a program emberi körének ilyen jelentős méretű bővülésére. Pedig erre az eshetőségre a tervezéskor mindenképpen gondolni kell! Már csak azért is, mert a megnövekedett létszám olyan **plusz humán erőforrásokkal** gazdagítja a szervezetet, amelyek **zálogai a program sikeres megvalósításának**, sőt későbbi **fenntarthatóságának** is.

7.3. Állandó törődést igénylő kiskamasz közösség

Az önkéntességet felkaroló **Ifjúsági Tanulókör** működése több tanulással is szolgált: megállapítható, hogy érdemes lett volna a havi találkozási alkalmak előtt elvinni a fiatalokat hosszabb időre csoportépítő programra. Az intenzív élmény a kezdetben bevont résztvevőket jobban kötötte volna egymáshoz. Így könnyebb lett volna a másfél-két óra hosszúságú foglalkozásokra is bevonni őket.

Az igazán optimális az lett volna, ha heti rendszerességgel követik egymást a tanulókori alkalmak. A kezdeti havi egy összejövettelhez képest nagy előrelépésnek bizonyult, amikor látva az ez irányú igényt, a program megvalósítói néhány hónap elteltével sűrítették a foglalkozásokat, és kéthetenként hívták össze a tanulókört. Azonban még a kéthetenkénti találkozások is ritkák voltak ahhoz, hogy a résztvevőkben folyamatként realizálódjon. Úgy számoltak a tanulókori foglalkozásokkal, mint különálló alkalmakkal.

A részprojekt hiányossága volt, hogy a tanulókör éléről hiányzott egy olyan szolnoki vagy Szolnok környéki vezető, aki személyiségének teljes súlyával és felelősségével megjelent volna a tanulókör előtt. Kiváló ifjúsági szakértők irányították a tanulókört, akiktől rengeteget tanultak és kaptak az ifjak, ám a tanulókör egyik vezetője majd 200 km távol-

ságból ingázott, a másinak pedig jóval több idejét lekötötte a főállása, mint amennyire előzetesen számítani lehetett.

Az Ifjúsági Tanulókör létjogosultságát jelzi, hogy a nehézségek ellenére is **létrejött** egy olyan **kiskamasz-kamasz közösség**, amely érdemi **energiát és időt szánt a tevékenységekre**, ráadásul **saját akaratából, saját érdekében**. Ahogy telt az idő, a fiatalok egyre inkább kötődtek a projekthez, a projektet fémjelző egyénekhez, **sajátjuknak érezték a Családműhely programot**, és a programon keresztül az alapítványt is. Mindeközben a mindennapjaikban is elkezdtek ápolni a tanulókörben létesített emberi kapcsolataikat.

Az eredményeket úgy érte el a csapat, hogy **az alaptevékenysége nem a megszokott ifjúságpolitikai és diákönkormányzati tevékenység volt**, hanem valami egészen más. Meg lehetett szólítani azokat a fiatalokat is, akiket sem az érdekképviselés, sem a diákönkormányzatiság nem érdekelt, ám igényük volt arra, hogy közösségi rendszerekben vegyenek részt. Mindennek pozitív következménye, hogy sem **a projekt, sem a tanulókör nem került rivális helyzetbe a város ifjúsági- és gyermek önkormányzataival**. Sőt, számos új **lehetőséget kínált** későbbi (érdemi) **együttműködések kialakítására** is. Ennek első lépése volt a Szolnok Városi Gyermektanács és Diákönkormányzat által szervezett karácsonyi rendezvény, amelynek egyik program-sávjának megvalósítására a Csillagpor Alapítványt kérték fel.

Végeredményben elmondható, hogy a Családműhely programon belül olyan részprojekt született a tanulókörből, amely **szakmaiságát és minőségét tekintve a legtöbb ifjúsági kezdeményezés szintjén túltesz**. Az ezenközben összegyűlt tapasztalatok pedig egy hosszútávú fejlesztési projekt alapját képezhetik, amelyhez összeállt egy néhány fős tizenéves mag, akikre bátran lehet építeni.

7.4. Igény a sokszínű önkéntes munkára

Mint ahogyan arról a korábbi fejezetekben már bővebben írtunk, a Családműhely program többféle munkalehetőséget is kínált az önkéntesei számára. A fiatalok gyermekfelügyeletet, szórólapozást és kérdőívezést vállalhattak. A program háromnegyed részében lekötötték őket ezek a tevékenységek, **a projekt vége felé** azonban egyre többükben **merült fel igény más önkéntes munka iránt is**. A Családi Hétvégék szerteágazó feladatai csak időszakosan elégítették ki ezeket az igényeket, a fiatalok a nagyrendezvények után is változatosabb önkéntes munkára vágytak.

Ezen a téren többek között a gyermekfelügyelet rendszeressé alakítása jelenthet a jövőben előrelépést. A téma iránt érdeklődő fiatalokat az időpontok egyeztetésén túl is össze kell hívni, rendszeresen át kell beszélni velük a tapasztalatokat, visszacsatolást adni arra vonatkozóan, hogy mit csinálnak jól, miben kellene még fejlődniük. Filmek, olvasmányok segítségével bővíthetik ismereteiket a gyermeklélektan és a neveléslélektan, a kreativitást fejlesztő játékok kérdéskörében. Vagyis szükség van a feldolgozásra, a visszacsatolásra, a képzési, fejlődési lehetőségekre. A jövőben mindezek segítségével a gyermekmegőrzés átalakulhat tudatos foglalkoztatássá, átgondoltabb törődéssé.

Természetesen mindez csak egy cikkelye az önkéntes munkák óriási körének. A munkalehetőségek bővítésére megoldást kínál más civil szervezetekkel való együttműködés. Ezen a téren is történtek már lépések, az elképzelések kidolgozása, megvalósítása a jövő feladata.

Fontosak az önkéntesek

A kép készítésének helye és ideje: Európa Nap 2010. május

7.5. A saját helyszín hiánya

A Családműhely program klub- és műhelyfoglalkozásaihoz a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Civil Szolgáltató Központ biztosította a közösségi teret. Ez mind alapterületében, mind felszereltségében, mind megközelíthetőségében megfelelt a pályázatban előírtaknak. A helyszínnel kapcsolatos egyetlen, ám lényeges hiányérzet abból fakadt, hogy a közösségi tér nem az alapítvány sajátja. Nem azzal volt a probléma, hogy alkalmazkodni kellett más rendezvényekhez, sőt sokszor a közös pakolás, a terem berendezése mintegy bevezetőként már az összejövetelek előtt egymásra hangolta a klub- és műhelyfoglalkozások résztvevőit. **Hiányzott egy állandó**, mindig nyitva álló **beszéd-cselekvési helyszín**, ahová a foglalkozások közötti időben is betérhetek volna a program résztvevői, megvalósítói, ahová a projekt lezárulta után is szívesen járnának. Egy ilyen saját bázis léte jelentősen hozzájárulna a program eredményeinek fenntarthatóságához, a fiatalok közösségben tartásához.

8. Eredmények és azok jövőbeni fenntarthatósága

A **Családműhely program** sikerességét, jelzi, hogy a megvalósítók nem csak hogy elérték, hanem **túteljesítették** mindazt, **amit vállaltak**. A tervek azzal számoltak, hogy a 24 hónap alatt 50 fiatalat érnek el, és közülük 30-at vonnak be a programba. Az ötvennek több mint duplája, 109 fiatal kapott tájékoztatást a projektről, amelybe 48-an be is kapcsolódtak, és 31 fő **eredményesen zárta a Családműhely programot**. Ez a számok nyelvére lefordítva azt jelenti, hogy a 31 fiatal vett részt legalább 15 programelemen vagy töltött el legalább 90 órát a programban. A vállalt 10 önkéntes ötszöröse, összesen körülbelül **50 önkéntes** járult hozzá a program megvalósulásához, és segítette a **13 megvalósító** munkáját. Összesen **84 foglalkozást** tartottak a programon belül, amelyből 35 Családi Klub, 24 Életmód Műhely, 21 Ifjúsági Tanulókör foglalkozás volt, és ezeket tagolta, illetve foglalta keretbe a 2 Családi Hétvége és az 1-1 nyitó, illetve záró rendezvény. A **részvevők összesen 740 foglalkozáson** vettek részt, fejenként átlagosan 15 alkalommal, akadt, aki majd 50 programon volt jelen. A megvalósítók több mint 300 óra programidőt biztosítottak a fiatalok számára. **A résztvevők** fejenként átlagosan mintegy **70 órát töltöttek a programban**, ami **összesen 3400 órát** jelent. Volt, aki több mint 200 órányi időt fordított a programban való részvételre.

Majdnem minden **megvalósító kisgyermekes fiatal szülő** volt a programban. Ez a tény rengeteg pluszt adott a programnak, de egyben plusz kihívást is jelentett. Kialakult egy sajátosan **családbarát munkahelyi léggör**, és munkamegosztás. A megvalósítók igyekeztek segíteni egymásnak abban, hogy a közös munka, amely mások családi életének fejlesztéséről szólt, ne menjen a saját családi életük rovására, sőt gazdagítsa azt. Legyen szó bármilyen projektről, a megvalósítás során fontos, hogy az abban dolgozók sikeresen **össze tudják egyeztetni a munkájukat és a családi életüket**. Különösen így kell lennie egy olyan program esetében, ami a családi életre nevelésről szól. A **mintaadó felnőttek köré kiépült**, igazi családbarát munkahelyet láttak maguk körül a programban résztvevők.

A programban dolgozók, ha nem kisgyermekes szülők voltak, akkor fiatal, **friss diplomás pályakezdők**. Két, a **munkaerőpiacon hátrányos helyzetű** csoport képviselőit (gyes-ről, gyed-ről visszatérők és pályakezdők) is sikerült foglalkoztatni a programban. A jövőbeni foglalkoztatási terv is ezen elvek mentén épül fel.

A Családműhely program örömteli hozadéka a körülbelül ötven fős **önkéntes kör** kiépülése. Fontos feladat ennek a körnek az egyben tartása. Ennek egyik alapvető eszköze saját programok, akciók szervezése (legalább félévente), újabb pályázatok írása, megvalósítása, másrészt pedig legalább ilyen lényeges bekapcsolódni más városi rendezvényekbe. A Családműhely program két éve alatt kiépültek az összekötő szálak, Szolnok város rendezvényszervezői, az oktatási intézmények vezetői számolnak a Csillagpor Alapítvánnyal, számítanak az alapítványra. A projekt kapcsán kialakított **partneri kapcsolatok** túlmutatnak a programon, a jövőben is lehet és kell rájuk építeni.

A jövőbeni programokhoz, tevékenységekhez megfelelő kiinduló alapot biztosítanak a projekt során beszerzett **technikai eszközök**, felszerelések is.

Az eredmények fenntarthatóságának lényeges feltétele a szükséges **anyagi források megteremtése**. Ennek érdekében az alapítvány is részt vesz az **1%-os kampányban, adományszervezés** terén is előre kíván lépni. A tervek között szerepel a **kézműves foglalkozások szolgáltatásként való kiajánlása** városi és iskolai rendezvényekre. Az oktatási intézményekkel együttműködve az alapítvány az ott tanuló diákokat is be szeretné vonni programjaik előkészítésébe, megvalósításába.

Az elkövetkezendő időszakban **képzések** tartása, **tanfolyamok** szervezése is része az anyagi háttér megteremtésének.

Fontos a jövőről gondoskodni

A kép készítésének helye és ideje: Családi Hétféje 2010. szeptember

Zárszó

A Családműhely program igazolta, hogy a célcsoport igényeire naprakészen reagáló, alaposan előkészített és végigvitt projekt sikere garantált. Legyen szó egy mindössze pár órás kézműves foglalkozásról vagy egy többéves programról.

Szakmailag és emberileg is sokat nyújtó, közösségeket formáló klubfoglalkozások, sikeres nagyszabású rendezvények fémjelzik a Családműhely programot. A városban ismertté és népszerűvé vált az alapítvány és a projekt neve is. A résztvevők megtalálták a helyüket, a munkájukat, önmagukat a Családműhely programban, és ezen keresztül a saját életükben, családjukban is.

„Mielőtt bekerültem a programba, egy kicsit csodabogárnak éreztem magam” – vallotta az egyik fiatal résztvevő. „Kilógtam a többiek közül, mert engem nem vonzanak a füstös bulik meg az alkohol. Én a teát szeretem, meg a beszélgetéseket. Itt végre találkoztam olyan emberekkel, akiknek szintén ez a fontos, akikkel jó együtt lenni. Kiderült, nem vagyok egyedül, nem vagyok csodabogár!”

Fontosak a társak

A kép készítésének helye és ideje: Ifjúsági Tanulókör 2010. február